

Γυναικεία εκδοτική δραστηριότητα τον 19ο αιώνα

Η πνευματική και καλλιτεχνική ζωή στο ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα.

Γυναικεία περιοδικά (I)

Ένα περιοδικό χαρακτηρίζεται ως γυναικείο έντυπο εφόσον αυτό καθορίζεται από τον σκοπό και τη φυσιογνωμία της έκδοσής του και μέσα από κάποιους συνδυασμούς που δημιουργούν τέσσερις κύριες κατηγορίες (Αναγνωστοπούλου, 2022: 68-69):

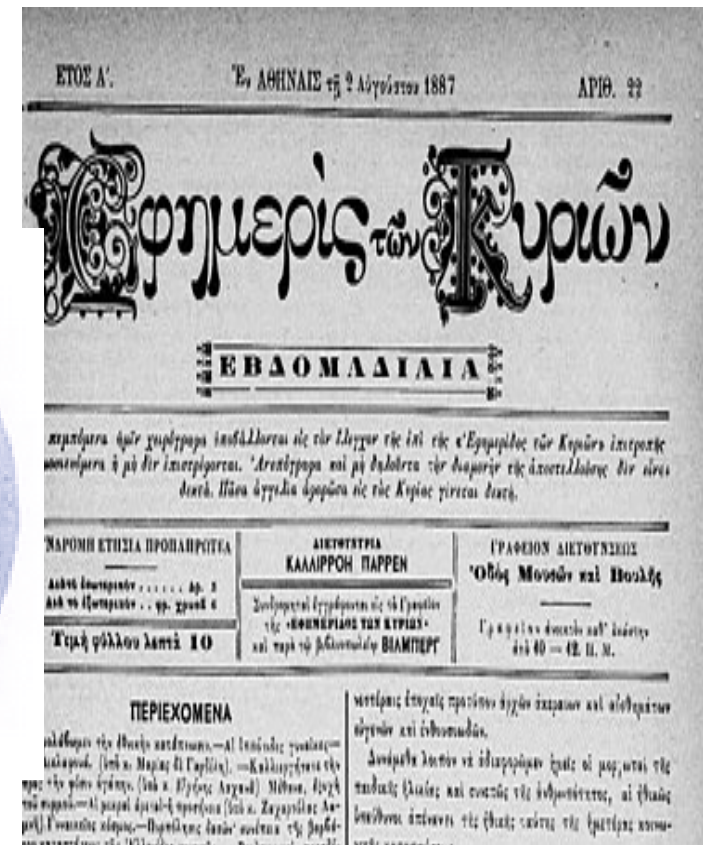
- Η εκδότρια και οι αρθρογράφοι είναι αποκλειστικά γυναίκες και απευθύνονται κυρίως σε γυναικείο αναγνωστικό κοινό, όπως στην περίπτωση της πρώτης περιόδου της *Εφημερίδος των Κυριών* της Κ. Παρέν στην Αθήνα
- Εκδίδεται από γυναίκα, έχει μεν περισσότερες συνεργασίες με άνδρες λογίους και λιγότερο με γυναίκες, αλλά απευθύνεται κυρίως σε γυναικείο κοινό, όπως η *Βοσπορίς* της Κ. Πρεβεζιώτου

Γυναικεία περιοδικά (II)

- Οι εκδότριες είναι γυναίκες και απευθύνονται σε όλο το αναγνωστικό κοινό, ανεξαρτήτως φύλου, όπως συμβαίνει με το *Λεύκωμα Η Ήπειρος* της Ε. Μαυρογορδάτου από την Κωνσταντινούπολη και τα *Ημερολόγια* της Ε. Σβορώνου από τη Σάμο και
- Οι εκδότες είναι άνδρες, αλλά απευθύνονται σε γυναικείο αναγνωστικό κοινό και οι συνεργασίες είναι τόσο με άνδρες, όσο και με γυναίκες, όπως ο *Σωκράτης των γυναικών και του Λαού* (1838-1839) του Π. Σοφιανόπουλου στην Αθήνα και η *Άρτεμις* του Π.Δ. Ηλιόπουλου στην Αθήνα

Εφημερίς των Κυριών: Καλλιρρόη Παρέν

- *Εφημερίς των Κυριών* ονομαζόταν η πρώτη εφημερίδα στην Ελλάδα που δημιουργήθηκε από γυναίκες. Η εφημερίδα συντακτική ομάδα και απευθυνόταν μόνο σε γυναίκες. Το πρώτο φύλλο κυκλοφορεί στις 9 Μαρτίου του 1887 και το τελευταίο της το 1917, έχοντας κυκλοφορήσει 1106 τεύχη. Έως τις 18 Μαρτίου 1907, η εφημερίδα κυκλοφορούσε εβδομαδιαίως και στη συνέχεια από τις 25 Μαρτίου 1907 έως το Δεκέμβριο του 1917 εκδίδονταν "δύο του μηνός", χαρακτηρίζοντας αυτή την αλλαγή στη συχνότητα έκδοσης ως "Περίοδος Β'" στο εξώφυλλο του ίδιου του εντύπου. Οι διεκδικήσεις μέσω της εφημερίδας ήταν η χειραφέτηση της γυναίκας με πλήρη δικαιώματα στον τομέα της εκπαίδευσης και την εργασία. **Υπεύθυνη για την έκδοση της εφημερίδας ήταν η Καλλιρρόη Παρέν**, ενώ δύο από τις πρώτες συνεργάτιδες της σε αυτή την προσπάθεια ήταν η Σαπφώ Λεοντιάδου, που εργαζόταν ήδη για το περιοδικό «Ευρυδίκη» (Κωνσταντινούπολη, 1870 - 1873) και η Αικατερίνη Σαμαρατίδου, εγγονή της εκδότριας του περιοδικού «Κυψέλη» (Κωνσταντινούπολη, 1845).

- <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/22983>

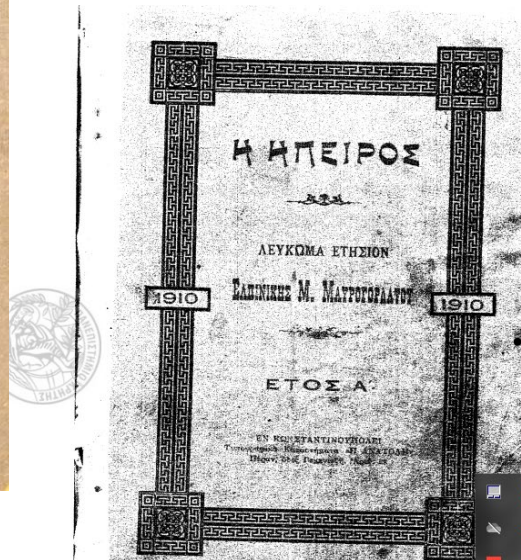
Η Βοσπορίς: Κορνηλία Πρεβεζιώτου

- Η Βοσπορίς εκδιδόταν στην Κωνσταντινούπολη από τις 7 Απριλίου 1899 έως και τις 20 Μαρτίου 1906. Εκδότρια, διευθύντρια και ιδιοκτήτρια ήταν η λογία, ποιήτρια και **δημοσιογράφος Κορνηλία Λ. Πρεβεζιώτου**. Αρχικά ανέλαβε μόνη της τη διεύθυνση του περιοδικού σε ηλικία περίπου είκοσι δύο ετών, στη συνέχεια όμως λόγω οικονομικών και άλλων δυσχερειών, κατά δήλωσή της, στη διαχείριση ή στη διεύθυνση του περιοδικού συνέβαλαν κατά καιρούς διάφοροι συνεργάτες της. Η έκδοση της Βοσπορίδος στην Κωνσταντινούπολη δεν αποτελούσε την πρώτη γυναικεία εκδοτική απόπειρα στην περιοχή. Είχαν προηγηθεί δύο ακόμη γυναικεία περιοδικά, η Κυψέλη (1845) και η Ευρυδίκη (1870-1873).
- Ελένη Φουρναράκη, λήμμα «Κυψέλη», στο Λουκία Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου (επιμ.), Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974
- Ελένη Φουρναράκη, λήμμα «Ευρυδίκη», στο Λ. Δρούλια – Γ. Κουτσοπανάγου(επιμ.), ό.π., σ. 284-286

Η Ήπειρος, Λεύκωμα Ετήσιον (1910-1912): Ελπινίκη Μ. Μαυρογορδάτου

- Η Ήπειρος, Λεύκωμα Ετήσιον (1910-1912), εκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη από την **Ελπινίκη Μ. Μαυρογορδάτου**. Το Λεύκωμα ήταν ετήσιο, εικονογραφημένο, μονόστηλο και 8ου σχήματος. Και τα τρία έτη τυπώθηκαν στα Τυπογραφικά Καταστήματα «Η Ανατολή». Κάθε γνήσιο αντίτυπο έφερε είτε ιδιόχειρη υπογραφή είτε σφραγίδα με το όνομα της εκδότριας. Ο πρώτος τόμος (έτος Α', 1910) του Ημερολογίου δεν είναι γνωστό πόσες σελίδες διέθετε μιας και λείπουν οι σελίδες από το τέλος και ειδικότερα οι σελίδες από 186 και έπειτα. Ο δεύτερος τόμος (έτος Β', 1911) είχε 198 σελίδες εκ των οποίων απουσιάζει η σελίδα 198 (η οποία δεν έχει εντοπιστεί σε κάποιο αντίτυπο έως τώρα), ενώ οι τελευταίες 11 σελίδες, οι οποίες αριθμούνται με γράμματα, περιλαμβάνουν τον πίνακα περιεχομένων και τον κατάλογο των εγγεγραμμένων συνδρομητών και συνδρομητριών. Ο τρίτος τόμος (έτος Γ', 1912), ο οποίος ήταν αφιερωμένος στον Κωνσταντίνο Ζάππα είχε 197 σελίδες και οι τελευταίες 19 σελίδες, οι οποίες αριθμούνται με γράμματα, περιέχουν τον πίνακα περιεχομένων, τον κατάλογο με τους εγγεγραμμένους συνδρομητές και τις διαφημίσεις

Δαλακούρα, Κατερίνα. «Γυναικεία εκδοτική δραστηριότητα στον οθωμανικό χώρο: Το φαινόμενο, οι προεκτάσεις και η πορεία του». Ημερίδα με θέμα Κυψέλη: Ψηφιακή ερευνητική βάση δεδομένων. Ο γυναικείος Τύπος στον Οθωμανικό χώρο (1845-1922) 28 Νοεμβρίου 2015, Ρέθυμνο.

<http://cms.fks.uoc.gr/kypseli/>

Φιλολογική Ηχώ: Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

- Το περιοδικό «Φιλολογική Ηχώ» εκδίδεται στην Κωνσταντινούπολη από το 1893 έως και το 1897. Ιδρυτής και διευθυντής υπήρξε ο γιατρός Νικόλαος Θ. Φαληρέας Βέης. Συνιδρυτές και συντάκτες, ο ποιητής Ιωάννης Ν. Γρυπάρης και η διηγηματογράφος Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου. Η ύλη του περιοδικού περιλαμβάνει λογοτεχνικά κείμενα, ποιήματα, αλλά και άρθρα ποικίλου περιεχομένου.
- Αναφορικά με τους συνεργάτες του περιοδικού, στα δύο χρόνια της σύμπραξης του στην Φιλολογική Ηχώ (1896-1897) ο Ιωάννης Γρυπάρης πέτυχε συνεργασίες ονομάτων όπως του Παλαμά, του Ψυχάρη, του Ξενόπουλου, του Εφταλιώτη και άλλων, μετατρέποντας το άλλοτε άσημο περιοδικό σε όργανο των δημοτικιστών.
- https://pleias.library.upatras.gr/index.php/fil_ixo/index

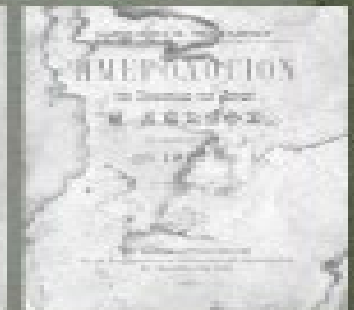
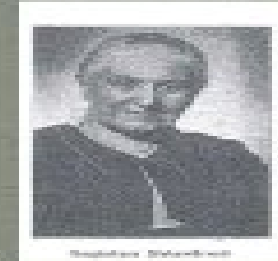
Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου: «Ελληνίδες εκδότριες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (1887 -1922)» Εκδόσεις Ασίνη, Αθήνα 2022
Διαδικτυακή βιβλιοπαρουσίαση. Δίκτυο για την έρευνα της Τυπογραφίας και των Εκδόσεων (2023)

Εκδότριες μερικής απασχόλησης

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου – Χαρ.
Κορακίδου,
Ημερολόγιον των Κυριών (1888-1889),
Κωνσταντινούπολη

Χαρίκλεια Π. Μελανδινού,
Εφημερίς των Κυριών (1909-1911) και
Ημερολόγιον της Εφημερίδος των Κυριών
«Η Λέσβος» (1912), Κωνσταντινούπολη

Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου: «Ελληνίδες εκδότριες στην Οθωμανική
Αυτοκρατορία (1887 -1922)» Εκδόσεις Ασίνη, Αθήνα 2022
Διαδικτυακή βιβλιοπαρουσίαση. Δίκτυο για την έρευνα της Τυπογραφίας και των
Εκδόσεων (2023)

Εκδότριες πλήρους απασχόλησης

Κορνήλια Α. Πρεβεζάνου – Ταβενιώτου,
γεννησιό/οικαγεννησιό περιοδικό
Η Βικτωρία (1899-1906) και
Ημερολόγια Αι. Αυτοκρατορίας (1901-1909) και
Αυτοκρατορίας και Ελπίδες 1921-1922)

Ελένη Σ. Σβορώνου, *Ημερολόγιον του
Αιγαίου* (1905-1906) και *Μεθρακισιάν
Ημερολόγιον* (1907-1919), Σάμος,
έδοκιμα η τυπογραφία (1909-1919)

Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου: «Ελληνίδες εκδότριες στην Οθωμανική
Αυτοκρατορία (1887 -1922)» Εκδόσεις Ασίνη, Αθήνα 2022
Διαδικτυακή βιβλιοπαρουσίαση. Δίκτυο για την έρευνα της Τυπογραφίας και των
Εκδόσεων (2023)

Εκδότριες πλήρους απασχόλησης

Ελπίδα Μ. Μαρογορδάνη,
Δείνα και *Η Ήπειρος* (1910-1912),
Κωνσταντινούπολη

Αρετιοία Ι. Λαυδρίδα,
εγναυδοαπιδικό περιοδικό
Σπινθήρ (1902), Χανιά Κρήτης

